

Mənimlə getməlisən İlməyil Şıxlı

© Ölüləri Qəbristanda Basdırın. Bakı, Gənclik 1992.

Səhər tezdən qapının zəngi vuruldu. Yerimdən tərpənmədim. Bilirdim ki, yenidən köçdüyüm bu mənzildə məni axtaran olmaz. Yəqin ki, üç otaqlı evin iki gözündə çoxdan yaşayan qonşunu istəyirdilər. Zəng bir də vuruldu. Dəhlizdə ayaq səsləri eşidildi, sonra açar şıqqıldadı.

— Kimi istəyirsiniz?

Mənim adımı çəkildilər. Ayağa qalxana qədər qapını tıqqılatdılar.

— Azər, səni istəyirlər.

Durdum. Qapını açanda dəhlizdə dayanmış bir qızla üz-üzə dayandım. Onun iri, mavi gözləri üzümə zilləndi. Bu baxışlarda həm adamın ruhuna nüfuz edən kəskinlik, həm də istehza qarışıq mehribanlıq vardı. Şax dayanmışdı. Sarı kəsik saçları boynunun dalına tökülmüşdü. Əyninə tünd şabalıdı rəngli tumac palto geyinmişdi. Kəmərinə elə bərk bağlamışdı ki, onsuz da nazik olan beli bir az da incəlmiş, sinəsi qabarmışdı. Mənə elə gəlirdi ki, üzübəz dayandığım qız canlı varlıq deyil, hansı inqilabi filmlərdənsə birinin komissar geyimli qəhrəmanlarından, ekrandan düşüb yanıma gəlib. Alnımı qırırdım, onları gözümlə önümdən keçirməyə başladım.

— Mənimlə getməlisən:

— Hara?

— Orda bilərsən.

Qızın amiranə səsi məni özümə qaytardı və indi başa düşdüm ki, qolsuz alt köynəyindəyəm. Utanan kimi oldum və qapının ağzından çəkilib otağa qayıtmaq istədim. Qız ürəyimdən keçənləri başa düşüb narahat oldu. Mən onu sakitləşdirmək istədim.

— İcazə verin, paltarımı geyinim.

Başını tərپətdi. İçəri geçib qapını örttdüm. Bir anlığa, yalnız bircə anlığa otağımı, oradakı “var-dövlətimi” nəzərdən keçirdim. Tərəcədəki kitablara, həm çarpayım, həm də divanım olan yayı çıxmış köhnə kresloya, qabaq stolunun üstündəki stəkan-nəlbəkiyə, çaydana, qab-qacağa, kağız-kuğaza baxdım. Əlimi uzadıb mıxdan asılmış əsgər göynəyimi götürdüm. Geyinib enli kəmərimi bağladım. Əlimlə başımı daradım və kənd ünvanımı yazıb stolun üstünə qoydum. Qapı döyüldü. Bildim ki, dəhlizdə məni gözləyən qızıdır. Ləngidiyimdən narahatdır.

Qapını açdım. Yenə üz-üzə gəldik. Sinəsini qabağa verib, elə bil məni otaqdan çıxmağa qoymaq istəmirdi. Nəfəsini üzümdə hiss etdim. Birdən geri çəkildi. Əvvəl poqon yeri solmamış köynəyimə baxdı, sonra sürətlə özümü tərپədən dırnağa süzdü. Elə bil müştəri gözü ilə baxırdı.

Qonşum öz otağının qapısı ağzında dayanıb titrəyirdi. Gözümü hərləyəndə gördüm ki, yanaqlarından yaş süzülür. Altmışı haqlamış bu qadınla yenicə mehribanlaşırdıq. Düz bir həftə bundan qabaq ağlaya-ağlaya dərdini məinə söyləmişdi. Söyləmişdi ki, bir il əvvəl, gecə yarısı, ərini apardılar. Yetmişə yaxın yaşı olan bu kişiyyə üç ay əziyyət verdilər. Dedilər ki, “sən casussan. Əgər belə deyilsə, nə üçün alman və fransız dillərini mükəmməl öyrənmişən”. Bir gün kişiyyə yemək apardım. Götürmədilər. Bildim ki, ölübdür. Heç meydini də vermədilər.

Getməzdən əvvəl otağın açarını qonşuya verdim. Baxışlarımla başa saldım ki, stolun üstündə ünvan var, bir şey olsa, kəndə, qohumlarıma xəbər ver. Başını tərپətdi. Göz qapaqlarını yumdu, yaş sel kimi axdı.

Evdən çıxanda qadın olduğu üçün, nəzakət xatirinə, ona yol vermək istədim. Razi olmadı. Mən qabağa düşdüm. Pillələri enəndə və küçəyə çıxanda da məni izlədi. Uşaq vaxtı rayonumuzda “siyasi dustaqları” milisionerlərin qabaqlarına salıb apardıqlarını çox görmüşdüm. Onların əlində naqan olardı, barmaqları da tətikdə. İstədim dönüb geri baxam. Amma özümə sığıdırdım. Yəqin etdim ki, tapança olsa da paltosunun cibində, ovcunun içində olacaq.

Tramvay dayanacağına doğru getmək istədim. Qızın amiranə səsi gəldi.

— O yana yox, sağ tərəfə gedəcəyik!

Səmtimi dəyişdim. Kənardə dayanan “Villisi” görəndə, yəqinim qətiləşdi.

Qız qapını açıb əvvəlcə məni içəri buraxdı. Sonra özü arxa tərəfdə, yanımda oturdu.

—Sür!

Maşın geniş kücə ilə, eniş aşağı, dənizə doğru irəlilədi.

Yol boyu olub-keçənləri, üzü tələbəlikdən bəri gördüyüm işləri, cəbhələri, döyüş günlərini, Kırım, Qara dəniz vuruşmalarını, alman torpaqlarına gedib çıxmağıma və qələbə ilə geri qayıtmağımı xatırladım. Heç yerdə özümü günahlandırma biləcək xatalı bir şey tapa bilmədim. Köhnələr demiş: aydan arı, sudan duru idim. Ancaq kim idi buna baxan?! Lazım olanda öküzü qaldırıb, altından buzov istəyirdilər...

Maşın Lenin prospekti ilə eniş aşağı gedirdi, dəniz qırağına tərəf. Elə məni də təşvişə salan ən çox bu idi: dəniz qırağına tərəf gedirdik. “Dəniz qırağı” sözü rəmzi məna daşıyırdı. Tələbələr, ziyalılar pıçılı ilə bu sözü işlədəndə bilirdik ki, söhbət dəniz kənarında yerləşən bir binadan gedir: “NKVD” adlanan bu binaya yolu düşənlər çox vaxt geri qayıtmırdılar.

Düz bir ay bundan əvvəl ali məktəbdə, aspiranturada oxuyan tələbələrdən bir dəstəsini gecəyəkən “dəniz qırağına” aparmışdılar. Onların içində bir dostum da vardı, od parçasıydı. Bəlkə, ona görə məni aparırdılar? Nə bilmək olardı? Bəlkə, institutdakı yoldaşlarımızdan kimsə bizim dostluğumuzu kimlərinsə yadına salıb? Burda təəccüblü heç nə yoxdu.

Küçədən ötəndə bir-birilərinə salam verdiklərinə görə də adamları günahlandırırdılar...

“Komissarım” yanımda sakitcə oturmuşdu. Hərdən bir onun tumac paltosunun xışiltısını eşidir, az qala nəfəsini üzümə duyurdum. Sürücü keçidlərdə, döngələrdə əyləci basanda maşın silkələnir və biz bir-birimizə toxunurduq. Hətta qarşıdan qaçan uşağı basmamaq üçün o, sükanı kəskin şəkildə hərləyib, maşını dondərəndə “komissarım” üstümə yıxıldı və xeyli başı çiynimdə, mənə sığınmış halda qaldı. Ayılıb geri çəkiləndə gözlərimiz bir-birinə sataşdı. Onun gülümsər mavi gözləri, hələ uşaqlıq cizgilərini tam itirməyən qız çöhrəsi birdən-birə ciddiləşdi və yenidən tumac paltosunun cibində, ovcunda tapança sıxan, barmağı tətikli “komissara” çevrildi.

Zənnimdə yanılmamışdım. Düz “dəniz qırağına” gedirdik. Bu saat “Sovetlər evinin” əfsanəvi divlər kimi nəhəng binasının yanına çatacayıq, sonra sağ tərəfə burulub həmin yerin qapısında dayanacayıq. Mən maşının küncünə qısıldım. Bilirdim ki, üstü kirəmidli binanın önündən ötəcəyik. İstəmirdim ki, ordan ötəndə iş və tələbə yoldaşlarım məni görsünlər.

Gözləmədiyim halda həmin yerə çatanda maşın sağa yox, sola buruldu. Mən fikrimi toplayınca iri darvazadan keçib həyəətə girdik. Maşın silkələnib dayandı. “Komissar” dərhal atılıb yerə düşdü və qapını açıb məni gözlədi. Eyni qətiyyət və eyni ciddiyətlə məni qabağına salıb iri bir binaya apardı. Yarıqaranlıq dəhlizlə xeyli getdik. Axıra yaxın qapılardan birini açıb məni içəri saldı. Qız oturmağa stol göstərdi. Üzü pəncərəyə, arxası qapıya əyləşdim. Otaq böyük idi. Künclərə yazı masaları qoyulmuşdu, üstündə də pərakəndə kağızlar. İçəridə bir səliqəsizlik duyulurdu. Pəncərələr iri idi. Küçənin səsküyü içəri dolurdu.

Mən tavana, gah döşəməyə gah da divarlara baxıb, sonra nələr olacağını gözləməyə başladım. Birdən qapı açıldı. İki oğlan içəri girdi. Salamsız-kalamsız ətrafımda dolandılar. Sonra hərəsi bir küncdə dayandı. Qollarını sinələrində çarpazlayaraq, gözlərini mənə zillədilər. Aradan saatlar qədər uzun görünən dəqiqələr keçdi. Bir-birlərinə qaş-göz elədilər. Asta addımlarla ətrafımda yenidən dolaşdılar. Gah yanıma gəldilər, gah uzaqlaşdılar və arxamda dayandılar. Onların pıçıltısını eşitdim: “Profil”, “Anfos”, “Panfos”. Sözlərin mənasını o qədər də yaxşı başa düşmədim. Əslinə baxsan başa düşməyə halım da yox idi. Mən arxadan zərbə gözləyirdim. Eşitmişdim və kinolarda görmüşdüm ki, istintaqı belə başlayırlar.

Onlar getdi. İndi də iki qız gəldi. Onlar da mənə arxadan, yandan baxdılar, irəli-geri çəkildilər, küncdə dayanıb ciddi görkəm aldılar. Məndən nə istəyirsiniz?!”—deyə qışqırmaq istəyirdim ki, çıxıb getdilər. Tövşüyürdüm. Elə bil qovmuşdular. Bu qaradınmaz oyunu az qala ürəyimi partladırdı. Nə qədər “mıs”-“mıs” deyərlər? Birdəfəlik “Mustafa” desəydilər canım qurtarardı.

Qapı yenə açıldı. Bu dəfə yaşlı bir kişi içəri girdi. O əvvəlkilərdən fərqli olaraq ətrafımda fırlanmadı, düz qarışımda dayandı. Xeyli məni süzdükdən sonra üç-dörd addım geri çəkildi. Yenidən qaşlarını çatıb susdu. Mən də cəsarətlənib gözümlə onun üzünə zillədim. İlahi bu nə idi, yoxsa məni qara basırdı? Mən bu çatma və çallaşmış qaşları, çuxura düşmüş gözləri, donqar və qartal dimdiyi kimi əyri, sivri burnu harda görmüşdüm? Onun basıq sinəsi, azca əyilmiş beli mənə hardan tanışdı? Elə bil beynim dalğalandı, xəyalım ləngərləndi, neçə illər bundan qabaq, ilk dəfə, Azərbaycan Dövlət Dram teatrında gördüyüm “Həyat” pyesindəki Süleyman idi, dayanmışdı qabağımda. İkiüzlü, hiyləgər, qolçomaq Süleyman! Adamları bir-birinin üstünə saldıran, əlini qana bulayan Süleyman! O burda nə gəzirdi, onun “Dəniz qırağında” nə işi vardı? Yoxsa gecələr artistlik edir, sonra da burada adamları çağırıb istintaq aparır, günahlarını boynuna qoyur? Elə bil keyləşmişdim.

Heç nə anlamır, heç nəyi dərk etmirdim. Başımı silkələdim ki, bəlkə bu qarabasmalardan yaxamı qurtaram. Qocanın səsini eşitdim.

— Oğlum, heç səhnəyə çıxıbsanmı?

Mat-mat kişinin üzünə baxdım.

— Nə səhnə?

— Tələbə vaxtı, dram dərnəyində-zadda iştirak etmişəm, heç artistliyə həvəsin olubmu? Yerimdən qalxdım və təzədən oturdum. Altımdakı stul cırıldadı və az qaldı ki, ovxalansın. Key kimi döyükdüm. Kişi mənim halımı başa düşüb yaxına gəldi, əlini çiynimə qoydu.

— Bilirsənmi, oğlum, mən rejissoram, kino çəkirəm. “Arşın mal alanı” görübsənmi, onu mən çəkmişəm. İndi də “Bakının işıqları” adlı bir film üzərində işləyirəm. Orda bir obraz var, mühəndis Fuad. Diqqətlə baxdım, xoşuma gəldin, səni o rola çəkmək istəyirəm.

Yerimdən necə sıçradığımı bilmədim. Bircə onu gördüm ki, kişinin gözləri bərələ qaldı və dalı-dalı çəkilib divara söykəndi. Mən isə əllərimi irəli uzadıb onu boğmaq istəyirdim. Səsim otağı başına götürdü.

— Mən hardayam!!!

— Kinostudiyadasan, oğlum, sakit ol, niyə əsəbiləşirsən?

Onun mülayim səsi doğrudan da məni əsəbiləşdirdi. Bir xeyli dinməzcə dayandım və birdən məni elə bir gülmək tutdu ki, otağın divarları cingildədi. Qəhqəhəmə tökülüşüb içəri dolanları görmədim. Görmədim ki, hamı təəccüblə mənə baxır. Mən isə hey gülürdüm.

Kişinin rəngi ağarmışdı. Ehtiyatla, qorxa-qorxa, yanımdan ötəndə onun səsini eşitdim.

— Bu dəlini hardan tapmısınız? Necə gətirmisinizsə, eləcə də qaytarın geri.

Gözləmədim. Qapını taybatay açıb birbaş dəniz sahilinə qaçdım.

Veb direktor: Betti Bleyer

Mətni yığdı: Nərgiz Abadi

Yoxladı və veb üçün hazırladı: Aydan Nəcəfova

AZERİ.org-a qoyuldu: Dekabr 2004